

FAQs

Sổ tay hỏi – đáp về bệnh dại

Dành cho cộng đồng

SỔ TAY HỎI – ĐÁP VỀ BỆNH DẠI

Dành cho cộng đồng

FAQs

Sổ tay hỏi – đáp về bệnh dại

Dành cho cộng đồng

WPR/2015/VNM/001

© Tổ chức Y tế Thế giới 2015

Tất cả các quyền đã bảo lưu. Các ấn phẩm của Tổ chức Y tế Thế giới có thể tìm thấy từ Phòng Báo chí Tổ chức Y tế Thế giới, 20 Đại lộ Appia, 1211 Geneva 27, Thụy Sĩ (Điện thoại: +41 22 791 3264; fax: +41 22 791 4857; e-mail: bookorders@who.int). Những yêu cầu như xuất bản, hoặc cho phép tái bản hoặc dịch các ấn phẩm của Tổ chức Y tế Thế giới vì mục đích thương mại hay phi thương mại – nên gửi về Phòng Báo chí, Tổ chức Y tế Thế giới tại địa chỉ nêu trên (fax: +41 22 791 4806; e-mail: permissions@who.int). Đối với các ấn phẩm của Khu vực Tây Thái Bình Dương, yêu cầu tái bản nên gửi về Phòng Xuất Bản, Tổ chức Y tế Thế giới, Văn phòng Khu vực Tây Thái Bình Dương, Hòm thư 2932, 1000, Manila, Phi-lip-pin, (fax: +632 521 1036, e-mail: publications@wpro.who.int).

Những vị trí được tuyển chọn hay cách trình bày nội dung trong ấn phẩm này không ngụ ý hay diễn tả bất kỳ một ý kiến nào của Tổ chức Y tế Thế giới liên quan đến tình trạng pháp lý của bất kỳ nước nào, hoặc vùng lãnh thổ, thành phố, khu vực hay quyền lực của khu vực đó, hoặc tình trạng biên giới hay phân chia lãnh thổ. Đường biểu diễn dấu gạch đứt trên bản đồ biểu thị đường biên giới tương đối, nhưng đường này có thể chưa đạt được sự đồng thuận tuyệt đối giữa các nước liên quan.

Việc đề cập các công ty hay nhà sản xuất cụ thể không có nghĩa là họ được Tổ chức Y tế Thế giới chứng nhận hay khuyến nghị ưu tiên hơn các công ty khác. Ngoài những lỗi và sự thiếu sót, tên của các sản phẩm độc quyền được phân biệt bằng những chữ cái đầu in hoa.

Tất cả biện pháp phòng ngừa hợp lý đã được Tổ chức Y tế Thế giới sử dụng để xác minh thông tin trong ấn phẩm này. Tuy nhiên, ấn phẩm này được phân phối không kèm theo bất cứ bảo đảm nào về cả nội dung được thể hiện hay ngụ ý. Trách nhiệm về sự diễn giải và sử dụng tài liệu này thuộc về người đọc. Trong mọi tình huống Tổ chức Y tế Thế giới không chịu trách nhiệm bồi thường thiệt hại phát sinh từ việc sử dụng nó.

FAQs

Dành cho cộng đồng	2
Q 1: Bệnh dại là gì?	2
Q 2: Bệnh dại lây truyền như thế nào?	2
Q 3: Xử lý vết thương do bị động vật cắn như thế nào?	4
Q 4: Những điều không nên làm với vết cắn của động vật?	4
Q 5: Bệnh dại phát triển trong cơ thể con người như thế nào?	5
Q 6: Những yếu tố nào ảnh hưởng tới sự phát triển của bệnh dại?	5
Q 7: Thường mất thời gian bao lâu để bệnh dại khởi phát trên chó và mèo? Một con vật bị bệnh dại có thể sống được bao lâu?	5
Q 8: Chó dại có biểu hiện lâm sàng như thế nào?	6
Q 9: Những dấu hiệu và triệu chứng dại ở người bị bệnh dại như là gì?	6
Q 10: Có biện pháp điều trị đặc hiệu nào cho bệnh nhân lên cơn dại hay không?	7
Q 11: Có phải bệnh dại luôn gây tử vong không?	8
Q 12: Có phải chỉ cần theo dõi chó, mèo đã gây ra vết cắn trong vòng 10 ngày mà không phải tiến hành điều trị dự phòng?	8
Q 13: Trong những điều kiện nào chúng ta phải tiêm vắc xin phòng dại sau khi bị cắn?	8
Q 14: Có cần phải đi tiêm vắc xin phòng dại nếu bị một con chó đã được tiêm phòng dại cắn hay không?	9
Q 15: Nếu tôi bị chuột cắn, tôi có phải điều trị dự phòng sau phơi nhiễm không (PEP)?	10
Q 16: Tôi cần phải làm gì nếu bị dơi cắn?	10
Q 17: Có cần phải áp dụng điều trị dự phòng sau phơi nhiễm không nếu đã sử dụng sữa hoặc sản phẩm sữa từ động vật bị nhiễm bệnh dại?	10
Q 18: Việc dùng thịt từ động vật bị bệnh dại có truyền bệnh hay không?	10
Q 19: Có loại vắc xin phòng dại liều đơn tiêm cho người mà có thể tạo được miễn dịch cả đời không?	11
Q 20: Liều tiêm vắc xin phòng dại có thể gây bệnh dại không?	11
Q 21: Có thể làm gì để phòng chống bệnh dại?	11
Q 22: Lịch tiêm phòng bệnh dại cho chó nuôi như thế nào?	12

FAQs

Bệnh dại là bệnh kinh điển nhất được biết đến của loài người, khi đã lên cơn dại thì không có loại thuốc nào có thể cứu chữa được. Hiện nay, trong cộng đồng vẫn còn nhiều băn khoăn do việc tiêm vắc xin thể hệ cũ bị đau đớn trong thời kỳ trước gây ra (vắc xin mô thần kinh tiêm ở vùng bụng).

Cuốn số tay hỏi – đáp về bệnh dại sẽ trả lời những câu hỏi thường gặp dựa trên những bằng chứng khoa học của bệnh. Mặc dù có nhiều nỗ lực đưa ra các tình huống có thể gặp phải nhưng điều đó không có nghĩa là đầy đủ mọi tình huống, người đọc vẫn cần tham vấn ý kiến của chuyên gia y tế trong trường hợp nghi ngờ mà không giải quyết được.

Cuốn số tay hỏi – đáp này được chia thành 2 cuốn sách. Cuốn 1 cung cấp những thông tin chung dành cho cộng đồng. Cuốn 2 đưa ra các lời khuyên dành cho cán bộ y tế như xử lý vết thương như thế nào nếu bị động vật nghi ngờ bị dại cắn và các lịch, phác đồ tiêm vắc xin phòng dại đang sử dụng hiện nay.

Cuốn 1: Dành cho cộng đồng

Q 1: BỆNH DẠI LÀ GÌ?

Bệnh dại là một bệnh do vi-rút lây truyền từ động vật sang người. Có hai thể bệnh lâm sàng của bệnh dại là thể điên cuồng và thể dại câm (bại liệt), trong đó thể điên cuồng là phổ biến nhất.

Q 2: BỆNH DẠI LÂY TRUYỀN NHƯ THỂ NÀO?

Vi-rút dại xâm nhập vào hệ thần kinh của động vật có vú. Vi-rút dại chủ yếu được lây truyền từ nước bọt của động vật bị dại khi cắn hoặc cào trầy xước một ai đó. Bệnh dại cũng có thể lây truyền sang người khi động vật bị dại liếm vào vết thương hoặc tiếp xúc vào những chỗ da bị trầy xước, hoặc lớp niêm mạc miệng và mũi của người.

Chín mươi sáu phần trăm (96%) các trường hợp bệnh dại ở người tại Đông Nam Á là do chó cắn, tuy nhiên cũng có một số các báo cáo về bệnh dại ở người là do vết cắn của mèo, cầy, chó rừng, cáo, chó sói và các loại động vật ăn thịt khác. Bệnh dại gây ra bởi khí và chuột là rất hiếm. Ngựa và lừa thường trở nên rất hung hăng và cắn mạnh khi chúng bị bệnh dại. Loài trâu và bò không cắn khi chúng bị nhiễm bệnh, nhưng cũng cần phải đề phòng khi thăm khám trâu bò bị ốm và có triệu chứng tăng tiết nước bọt ở miệng.

Đôi khi, những người chủ chăn nuôi nhằm lẫn bệnh dại với bệnh lở mồm long móng, nhiễm trùng máu có xung huyết hoặc khó thở và họ muốn cho gia súc uống thuốc bằng tay và qua đó có thể bị nhiễm vi rút dại.

Chưa có báo cáo dựa trên bằng chứng nào về bệnh dại trên người xảy ra do sử dụng sữa. Những cá nhân hoặc những người giết mổ chuyên nghiệp có thể có nguy cơ bị nhiễm bệnh khi giết động vật bị dại và xử lý phần não hoặc các bộ phận bị nhiễm vi-rút khác, tuy nhiên không có trường hợp nào lây bệnh trên người do ăn thịt đã được nấu chín.

Việc lây truyền bệnh dại từ người sang người thông qua việc cấy ghép giác mạc hoặc các nội tạng khác là tương đối hiếm nhưng vẫn có thể xảy ra. Việc lây truyền này đã xảy ra ở những người nhận giác mạc cấy ghép và gần đây xảy ra đối với một số trường hợp người nhận cấy ghép các nội tạng đặc và mô mạch. Do vậy, không nên lấy giác mạc hoặc các nội tạng từ những bệnh nhân chết do viêm não do dại hoặc do bất kỳ bệnh thần kinh nào mà chưa có chẩn đoán rõ ràng.

Mặc dù bệnh nhân mắc bệnh dại rất hiếm khi cắn người khác, những người chăm sóc bệnh nhân nên thận trọng và cảnh giác khi chăm sóc và tránh tiếp xúc với nước bọt của bệnh nhân.

Q 3: XỬ LÝ VẾT THƯƠNG DO BỊ ĐỘNG VẬT CẢN NHƯ THẾ NÀO?

Nếu một người bị động vật cắn:

- Vết thương cần được rửa và dội ngay lập tức với xà phòng và nước trong thời gian khoảng 10-15 phút. Nếu không có xà phòng, có thể rửa bằng nước. Đây là phương pháp sơ cứu hiệu quả nhất để chống lại bệnh dại.
- Vết thương cần được rửa kỹ với cồn 70% hoặc cồn i-ốt, nếu có.
- Đưa ngay bệnh nhân đến cơ sở y tế để điều trị càng sớm càng tốt

Q 4: NHỮNG ĐIỀU KHÔNG NÊN LÀM VỚI VẾT CẢN CỦA ĐỘNG VẬT?

Tránh:

- Sử dụng các chất kích thích vào vết thương như ớt bột, nước ép hoặc nhựa cây, axit hoặc kiềm.
- Băng bó, đắp thuốc kín vết thương.

Q 5: BỆNH ĐẠI PHÁT TRIỂN TRONG CƠ THỂ CON NGƯỜI NHƯ THẾ NÀO?

Sau khi xâm nhập vào cơ thể người, vi-rút dại phát triển từ lớp trong cùng của mô dưới da (gọi là mô dưới da), hoặc từ cơ bắp tiến vào các dây thần kinh ngoại biên (tức là các dây thần kinh trong cơ thể con người nằm ngoài não hoặc tủy sống).

Vi rút di chuyển dọc theo các dây thần kinh tới tủy sống và não bộ với tốc độ ước tính khoảng 12-24mm mỗi ngày. Người bị nhiễm bệnh có những thay đổi hành vi và có những biểu hiện lâm sàng khi vi rút bắt đầu xâm nhập vào não bộ. Thời gian ủ bệnh có thể từ vài ngày đến vài tháng, và có thể dài tới 1 năm.

Q 6: NHỮNG YẾU TỐ NÀO ẢNH HƯỞNG TỚI SỰ PHÁT TRIỂN CỦA BỆNH ĐẠI?

Các yếu tố có thể ảnh hưởng đến sự phát triển lây nhiễm bệnh dại bao gồm:

- Loại hình tiếp xúc
- Mức độ nghiêm trọng của vết cắn
- Số lượng vi rút dại xâm nhập vào vết cắn
- Loại động vật cắn
- Tình trạng miễn dịch của bệnh nhân
- Vùng bị cắn - vết thương ở đầu và cổ, cũng như những vết thương ở các khu vực đầu mút thần kinh như ngón tay, thường có thời gian ủ bệnh ngắn hơn do khoảng cách gần hơn cho vi rút xâm nhập vào mô thần kinh.

Q 7: THƯỜNG MẤT THỜI GIAN BAO LÂU ĐỂ BỆNH ĐẠI KHỞI PHÁT TRÊN CHÓ VÀ MÈO? MỘT CON VẬT BỊ BỆNH ĐẠI CÓ THỂ SỐNG ĐƯỢC BAO LÂU?

Thời gian ủ bệnh có thể kéo dài từ một vài ngày đến vài tháng, trong khi thời gian phát bệnh - cho đến khi chết – dao động từ 1 đến 7 ngày.

Q 8: CHÓ DẠI CÓ BIỂU HIỆN LÂM SÀNG NHƯ THỂ NÀO?

Các biểu hiện đặc thù ở chó dại là những sự thay đổi trong hành vi thông thường của nó, chẳng hạn như:

- Cắn khi không bị trêu chọc
- Ăn những thứ khác thường như gậy, móng tay, phân, v.v...
- Chạy mà không có lý do rõ ràng
- Thay đổi trong âm thanh, ví dụ sủa khàn và gầm gừ hoặc sủa không ra tiếng
- Tiết nhiều nước bọt hoặc sùi bọt mép – nhưng sợ nước (chứng sợ nước).

Q 9: NHỮNG DẤU HIỆU VÀ TRIỆU CHỨNG CỦA NGƯỜI BỊ BỆNH DẠI LÀ GÌ?

Người mắc bệnh dại có các dấu hiệu và triệu chứng sau đây:

- Đau hoặc ngứa ở vết cắn (trên 80% các trường hợp)
- Sốt, mệt mỏi, đau đầu kéo dài 2-4 ngày.
- Sợ nước (chứng sợ nước)
- Sợ tiếng ồn, ánh sáng hoặc gió
- Sợ hãi khi thấy cái chết sắp xảy ra
- Tức giận, bứt rứt và trầm cảm
- Tăng động
- Ở giai đoạn sau, chỉ thoáng nhìn thấy hình ảnh nước đã có thể gây co thắt ở cổ và họng
- Thời gian bị bệnh thường là 2-3 ngày, nhưng có thể kéo dài đến 5-6 ngày hoặc dài hơn khi được chăm sóc tích cực.

Q 10: CÓ BIỆN PHÁP ĐIỀU TRỊ ĐẶC HIỆU NÀO CHO BỆNH NHÂN LÊN CON DẠI HAY KHÔNG?

Không có phương pháp điều trị đặc biệt nào một khi đã phát bệnh. Hầu như không thể làm được gì ngoài việc giữ cho bệnh nhân cảm thấy thoải mái, giảm đau đớn và lo lắng bồn chồn.

- Người chăm sóc bệnh nhân cần sử dụng thiết bị phòng hộ cá nhân để không tiếp xúc trực tiếp với vết cắn hoặc nước bọt nhiễm bệnh từ màng nhầy và vết thương.
- Giữ bệnh nhân trong một căn phòng yên tĩnh với ánh sáng dịu và tránh các tác nhân kích thích (ví dụ như tiếng ồn lớn, không khí lạnh) vì chúng có thể làm tăng nguy cơ co thắt và co giật.
- Uống thuốc an thần diazepam 10mg 4-6 giờ một lần, bổ sung thêm chlorpromazine 50-100mg, hoặc tiêm morphine vào tĩnh mạch nếu cần thiết sẽ giúp kiểm soát được các cơn co thắt cơ và hiện tượng dễ bị kích thích.
- Cần phải truyền dịch tĩnh mạch vì bệnh nhân thường không ăn được qua đường miệng.

Q 11: CÓ PHẢI BỆNH DẠI LUÔN GÂY TỬ VONG KHÔNG?

Bệnh dại do virus dại cổ điển vẫn gần như gây tử vong 100% trên người mà hiện chưa có thuốc điều trị đặc hiệu trên thế giới.

Cho đến nay trên thế giới mới chỉ ghi nhận bảy trường hợp bệnh nhân sống sót sau khi được chăm sóc tích cực. Phần lớn các trường hợp này đã được tiêm vắc xin dự phòng trước phơi nhiễm nên có thể đã làm thay đổi diễn biến của bệnh. Duy nhất một trường hợp người mắc bệnh do bị dơi cắn dù không được tiêm vắc xin dự phòng trước phơi nhiễm nhưng vẫn sống sót. Tuy vậy, trường hợp này không phải do vi rút dại cổ điển gây ra.

Q 12: CÓ PHẢI CHỈ CẦN THEO DÕI CHÓ, MÈO ĐÃ GÂY RA VẾT CẮN TRONG VÒNG 10 NGÀY MÀ KHÔNG PHẢI TIẾN HÀNH ĐIỀU TRỊ DỰ PHÒNG?

Không. Ở những nước có tỷ lệ bệnh dại lưu hành phổ biến trên đàn chó, mèo, bắt buộc phải tiến hành điều trị và theo dõi chó/mèo gây ra vết cắn trong vòng 10 ngày. Nếu con vật vẫn khỏe mạnh trong thời gian theo dõi, có thể thay chế độ dự phòng sau phơi nhiễm (PEP) thành chế độ dự phòng trước phơi nhiễm cho người bị cắn, tức là vắc-xin tiêm sẽ ngăn ngừa bệnh dại cho người đó nếu bị cắn trong tương lai.

Q 13: TRONG NHỮNG ĐIỀU KIỆN NÀO CHÚNG TA PHẢI TIÊM VẮC XIN PHÒNG DẠI SAU KHI BỊ CẮN?

Tiêm vắc-xin dự phòng bệnh dại sau phơi nhiễm (PEP) là bắt buộc nếu bạn bị chó, mèo hay các động vật khác bị dại hoặc nghi ngờ bị dại cắn.

Cần áp dụng PEP trong các điều kiện sau đây:

- Nếu vết cắn gây xước da và vết thương chảy máu.

- Nếu màng nhầy ở vùng da tiếp xúc với nước bọt của động vật nghi dại.
- Nếu con vật đã cắn người
 1. Bị chết
 2. Biến mất trong thời gian theo dõi
 3. Có biểu hiện hành vi không bình thường, thất thường
 4. Nếu kết quả xét nghiệm chất liệu não của động vật nghi dại hoặc bị dại cho kết quả dương tính.

Q 14: CÓ CẦN PHẢI TIÊM VẮC XIN PHÒNG DẠI NẾU BỊ MỘT CON CHÓ ĐÃ ĐƯỢC TIÊM PHÒNG DẠI CẦN HAY KHÔNG?

Không, nếu con chó đã được tiêm phòng dại đúng cách và hiệu quả của vắc-xin đã được phòng thí nghiệm xác nhận. Nếu không chắc chắn, cần dùng vắc-xin điều trị dự phòng sau phơi nhiễm (PEP) thích hợp.

Q 15: NẾU TÔI BỊ CHUỘT CẢN, TÔI CÓ PHẢI ĐIỀU TRỊ DỰ PHÒNG SAU PHƠI NHIỄM KHÔNG (PEP)?

Bệnh đại trên chuột được một số nước châu Á báo cáo nhưng là rất hiếm. Không cần thiết phải áp dụng PEP trong trường hợp bị chuột nhà cắn. Tuy nhiên, để cẩn thận nên tham khảo ý kiến bác sĩ bệnh truyền nhiễm trong việc dùng PEP khi bị chuột hay các loài gặm nhấm hoang dã cắn.

Q 16: TÔI CẦN PHẢI LÀM GÌ NẾU BỊ DƠI CẢN?

Không có thông tin dựa trên bằng chứng nào về trường hợp người mắc bệnh đại do tiếp xúc với dơi trong khu vực Đông Nam Á. Tuy nhiên, có một số báo cáo về huyết thanh dương tính với vi rút đại của dơi ở Thái Lan. Vì vậy, bạn nên rửa kỹ vết cắn và tham khảo ý kiến bác sĩ bệnh truyền nhiễm. Đồng thời cũng khuyến nghị không được chơi hoặc xử lý dơi bệnh hoặc chết.

Q 17: CÓ CẦN PHẢI ÁP DỤNG ĐIỀU TRỊ DỰ PHÒNG SAU PHƠI NHIỄM KHÔNG NẾU ĐÃ SỬ DỤNG SỮA HOẶC SẢN PHẨM SỮA TỪ ĐỘNG VẬT BỊ NHIỄM BỆNH ĐẠI?

Không. Không có bằng chứng thí nghiệm hoặc dịch tễ học nào cho thấy việc dùng sữa hoặc sản phẩm sữa từ động vật đại có thể truyền bệnh. Tuy nhiên, không nên dùng sữa từ động vật đại.

Q 18: VIỆC DÙNG THỊT TỪ ĐỘNG VẬT BỊ BỆNH ĐẠI CÓ TRUYỀN BỆNH HAY KHÔNG?

Nếu sử dụng thịt sống từ động vật bị bệnh thì cần phải áp dụng PEP. Thịt nấu chín không truyền bệnh đại. Tuy nhiên, không nên dùng thịt từ động vật bị nhiễm bệnh.

Q 19: CÓ LOẠI VẮC XIN PHÒNG ĐẠI LIỆU ĐƠN TIÊM CHO NGƯỜI MÀ CÓ THỂ TẠO ĐƯỢC MIỄN DỊCH CẢ ĐỜI KHÔNG?

Không. Trên thế giới, hiện chưa có loại vắc-xin phòng bệnh đại liều đơn nào mà có thể tạo miễn dịch suốt đời. Có các vắc-xin liều đơn nhưng chỉ tạo khả năng miễn dịch trong một khoảng thời gian nhất định.

Q 20: LIỆU TIÊM VẮC XIN PHÒNG ĐẠI CÓ THỂ GÂY BỆNH ĐẠI HAY KHÔNG?

Không. Tất cả các loại vắc-xin đại cho người đều đã được bắt hoạt. Vắc-xin phòng đại trên người phải trải qua một loạt các kiểm định về chất lượng như hiệu lực, độc tính, độ an toàn và vô trùng. Việc tiêm phòng bệnh đại không thể gây bệnh đại.

Q 21: CÓ THỂ LÀM GÌ ĐỂ PHÒNG CHỐNG BỆNH ĐẠI?

Cần có trách nhiệm tiêm phòng đại cho chó, mèo theo khuyến cáo của các bác sĩ hoặc cán bộ thú y.

- Giữ giấy chứng nhận tiêm phòng chó và xuất trình trong thời gian tiêm chủng hàng năm.
- Không bán hoặc tiêu thụ sữa hoặc thịt từ bò hoặc trâu bị dại hoặc nghi ngờ dại.

Q 22: LỊCH TIÊM PHÒNG BỆNH DẠI CHO CHÓ NUÔI NHƯ THẾ NÀO?

Chó con thường có nguồn gốc các nhà nhân giống chó đáng tin cậy với chó cái đã được tiêm vắc xin phòng dại. Những con chó con này nhận kháng thể chống bệnh dại từ mẹ trong vòng 3 tháng đầu. Do đó, khuyến cáo nên tiêm chủng cho chó vào các thời điểm 3 tháng tuổi, 9 tháng tuổi sau đó nhắc lại hàng năm. Phải thường xuyên tẩy giun sán cho chó con và chó trưởng thành trước khi tiêm phòng.

Nếu đưa chó con lang thang về nhà nuôi, quy trình tiêm phòng cũng giống như ở trên (tại thời điểm 3 tháng tuổi, 9 tháng và nhắc lại hàng năm). Cách khác, lần tiêm chủng đầu tiên có thể tiến hành sớm hơn, vào thời điểm 2 tháng tuổi. Cần áp dụng các biện pháp dự phòng trong 3 tháng tuổi đầu.

Nếu đưa chó lang thang đã trưởng thành về nuôi, lần tiêm chủng đầu tiên phải được tiến hành càng sớm càng tốt với sự tư vấn của bác sĩ thú y địa phương.

Bệnh dại là bệnh kinh điển lâu đời nhất được biết đến của loài người, nó cũng là mối nguy cơ đe dọa nghiêm trọng cộng đồng dân cư ở các nước Đông Nam Á. Khi bệnh nhân đã khởi phát bệnh thì không có cách gì có thể cứu chữa được. Cuốn sách hỏi đáp này cố gắng cung cấp những câu trả lời các câu hỏi thường gặp dựa trên các bằng chứng khoa học của bệnh.

Nếu một người bị động vật cắn:

- Xối rửa ngay vết thương bằng xà phòng và nước trong khoảng 10-15 phút, nếu không có xà phòng thì xối rửa bằng nước. Đây là bước điều trị tại chỗ rất hiệu quả chống lại bệnh dại.
- Rửa sạch vết thương bằng cồn, rượu 70% hoặc thuốc sát khuẩn iodine nếu có.
- Đến ngay trung tâm y tế để được điều trị dự phòng càng sớm càng tốt.

Để tải về cuốn sách này cũng như các cuốn hỏi đáp về các bệnh truyền nhiễm khác truy cập tại:

http://www.searo.who.int/about/administration_structure/cds/en/index.html

**World Health
Organization**

Western Pacific Region
World Health Organization
Regional Office for the Western Pacific
P.O. Box 2932, 1000, Manila, Philippines

WPR/2015/VNM/001